

УДК 371.134:004

Світлана ХАРИЦЬКА

ПОШУКОВІ СИСТЕМИ МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ У ФОРМУВАННІ ПОШУКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМЕТЕНТНОСТІ В ПРОЦЕСІ ЧИТАННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ

У цій статті автор спробувала надати практичні рекомендації щодо використання текстових ресурсів інтернет для розвитку навичок і вмінь читання англійською мовою на заняттях із практики усного та писемного мовлення у ВНЗ для формування пошуково-інформаційної компетентності студентів.

Ключові слова: технічні засоби навчання, комп'ютер, комп'ютерні технології, інформаційна культура, читання, пошукове читання, комп'ютерні вирази, пошукові уміння.

Поява засобів обчислювальної техніки і розвиток інформаційних технологій фактично революціонізували всі сфери суспільного виробництва, науки, культури, освіти і навіть суспільно-політичного життя. Це призвело до формування якісно нової ери у розвитку людської цивілізації. Індустріальний етап усе більше поступається місцем постіндустріальному, який отримав назву інформаційного.

У наш час для науковців, педагогів та студентів уміння кваліфіковано працювати з мережею інтернет стає життєво необхідним. По-перше, саме для них багато європейських та американськими наукових спілок створюють спеціалізовані мережі з пошуковими системами, які забезпечують доступ практично до всієї потрібної інформації. По-друге, у будь-якому іншому вигляді певні види інформації можуть бути просто недоступними. Для великої групи студентів та учнів старших класів інтернет – це ще й унікальна можливість професійного зросту в усіх галузях науки, техніки й культури. Глобальна мережа інтернет містить інформаційні системи наукових, науково-технічних спілок, організацій та окремих вчених, надає інформаційне та методологічне забезпечення науковій діяльності, інформацію про фонди, які фінансують наукові дослідження, містить довідкові системи навчальних закладів усього світу, навчальні посібники та навчальне програмне забезпечення, надає можливість дистанційно навчатися, знайти роботу через біржу праці в інтернеті та багато іншого. Світ,

як відомо, переживає справжній бум щодо навчання, у результаті якого виникають нові форми отримання знань.

Обсяг інформації, що потрапляє до сучасного студента, вимагає продуманих педагогічних підходів для її розумного включення в навчальний процес, оперативного відбору найважливішого та найсуттєвішого для тієї чи іншої професії, не обмежуючи при цьому важливості загальнокультурного розвитку кожного спеціаліста. Людство вступило в новий етап свого розвитку – інформаційний. Тому все частіше можна зустріти поняття «інформаційна культура» [1, с. 175]. Інформаційна культура розвивається на основі загальної культури, широти мислення, високої моральності. Якщо людина естетично бідна, вона неповноцінна, якими б знаннями вона не володіла [1, с. 185]. Поняття «інформаційна культура» пов'язане з двома фундаментальними поняттями – «інформація» і «культура», тому різні автори дають різні визначення цього поняття, беручи за основу або першу, або другу складову цієї лексичної одиниці. Можна виділити інформологічний та культурологічний підходи до трактування поняття «інформаційна культура». Перший підхід указує на сукупність знань, умінь і навичок пошуку, добру, аналізу інформації, тобто всього того, що містить у собі *інформаційна діяльність*, спрямована на задоволення інформаційних потреб людини. Наприклад, за визначенням В. Михайловського, *інформаційна культура* – це новий тип спілкування, що дає можливість вільного виходу особистості в інформаційний простір; свобода виходу і доступу до інформації, як на локальному, так і на глобальному рівнях [1].

Враховуючи другий підхід до трактування поняття «інформаційна культура», його зміст розширюється, що є закономірним: вся накопичена людством інформація є надбанням світової культури. У такому аспекті «інформаційна культура» розглядається як засіб життєдіяльності людини в інформаційному суспільстві, як складова процесу формування культури людства (способи і результати інформаційної діяльності) [1].

Щоб вирішити питання щодо формування «інформаційної культури» необхідно підготувати кваліфіковані педагогічні кадри, які б мали вільний доступ до різноманітних джерел та могли правильно і якомога швидше відібрати інформацію та адекватно відреагувати на неї.

Інформаційна культура пов'язана з соціальною природою самої людини і є продуктом її творчих здібностей. Інформаційна культура може виявлятися у таких аспектах: конкретних навичках використання технічних пристроїв (від телефону – до персонального комп'ютера і комп'ютерних мереж); здатності використовувати у своїй діяльності комп'ютерні інформаційні технології, базовою складовою яких є численні програмні продукти; умінні здобувати інформацію з різних джерел, представляти в зрозумілому вигляді і використовувати її у подальшій діяльності; умінні працювати з різною інформацією; знанні особливостей інформаційних потоків у відповідній сфері діяльності [1].

Інформаційна культура, на наш погляд, являє собою той мінімальний обсяг і рівень знань, умінь і навичок, який потрібен для нормальної роботи з інформаційними потоками, для використання засобів збору, збереження, обробки, приймання/передавання, подання та аналізу інформації [3].

Інформаційна культура передбачає вивчення основ інформатики, сучасних операційних систем, таких як MS-DOS, Windows 98/NT/2K, UNIX, Novell Netware, а також прикладного програмного забезпечення MN Office, Open Office та інші. Вона формує навички ефективного користування технологією автоматизованого управління інформацією, використання економічних інформаційних систем, баз та банків даних і знань, у тому числі таких потужних сучасних засобів, як Oracle, MS SQL Server, FoxPro, тощо. Використання також інтернет- та інтранеттехнології та їх застосування для отримання необхідної інформації...[3].

Поряд з позитивною в мережі інтернет існує багато аморальної, грубої, згубної інформації, на яку може натрапити будь-який користувач. Буде він її читати чи ні, залежить від його морального розвитку, світогляду, виховання. Як зберегти користувачів від згубного впливу засобів масової інформації? Як сформувати їхню інформаційну культуру?

Загальновідомо, що читанню відводиться неабияка роль у формуванні світогляду, моральних якостей, поглядів особистості. Найкраще реалізувати виховну функцію навчання можна за допомогою попередньо дібраних текстів для читання англійською мовою з мережі інтернет. Найважливіший педагогічний принцип

використання засобів масової інформації у професійному навчанні – виховувати на основних моральних ідеалах [1, с. 144]. Викладач відіграє в цьому головну роль. Він організує процес навчання, керує самостійністю студентів, надає їм необхідну допомогу й підтримку.

Концепція безперервного навчання дозволяє розширити звичне уявлення про мету, завдання освіти і навчання, та говорить про перехід від суспільства, яке навчають, до суспільства, яке навчається, що є однією з завдань сучасного навчання. Крім того, порівняно з іншими технічними засобами комп'ютер має цілу низку переваг, що суттєво впливають на організацію навчального процесу. Серед них можна виділити такі: обсяг пам'яті, що дозволяє зберегати велику кількість довідкової інформації; досить висока швидкість обробки інформації, виконання сотень тисяч операцій за секунду; можливість здійснювати автоматичний збір, аналіз та обробку статистичних даних без припинення процесу навчання; можливість подавати і зберігати необхідну інформацію; створення ілюзії майже «живого» спілкування з партнером; діалоговий режим роботи; здатність машини не лише фіксувати, а й аналізувати відповіді; здатність комп'ютера фіксувати час, використаний для виконання певного завдання, розв'язання певної педагогічної задачі, що стимулюється елементом змагання; наявність зворотного зв'язку між комп'ютером та користувачем, що підтримує зацікавленість останнього; можливість передбачити усі можливі помилки, а також запропонувати відповідні варіанти їх виправлення, що забезпечує пристосованість програми до індивідуальних особливостей користувача, до рівня його знань, сформованості вмінь і навичок; здатність неупереджено оцінювати початковий і підсумковий рівень сформованості пошукових умінь.

Важливим аспектом наукового структурування змісту вищої освіти є ідентифікація поняття «знання», а також вивчення особливостей пізнавальних процесів. На сучасному етапі не існує чіткого розмежування понять «інформація» і «знання». Для їх тлумачення використаємо підхід російського науковця О. Ракітова, на думку якого, будь-яке інформаційне повідомлення можна розбити на короткі повідомлення – елементарні одиниці інформації. Для розгляду повідомлення як форми знань, необхідно, щоб на його основі студент міг здійснювати певні дії або деяку діяльність. Отже, можливість реалізувати доцільну діяльність на основі отриманого

повідомлення є вирішальним критерієм, що дозволяє віднести певне інформаційне повідомлення до класу знань, а інформаційно-пошукові уміння визначити як особливо важливі для майбутнього фахівця.

Дослідження сучасного стану застосування інформаційно-пошукових технологій у професійній підготовці майбутніх учителів показало, що у більшості студентів виникають різні труднощі в процесі пошуку необхідної інформації, про що свідчать недопустимо великі проміжки часу для знаходження інформації; необізнаність з можливими до застосування в конкретній ситуації інформаційних джерел; невміння застосувати отриману інформацію для практичних потреб.

Для формування пошуково-інформаційної компетентності ми пропонуємо розглянути такі види читання (ознайомлювальне, навчальне, пошукове, переглядове). На жаль, формуванню пошуково-інформаційної компетентності на заняттях не приділяється належної уваги. Проте за допомогою інформаційних матеріалів з мережі інтернет можна заповнити ці прогалини. Які б особливості не мав той чи той засіб навчання чи інформаційно-предметне середовище, первинними залишаються дидактичні завдання, особливості пізнавальної діяльності студентів, зумовлені певною навчальною метою. Тому необхідно визначитися, як ресурси й послуги, що надає всесвітня мережа, можуть бути корисними для вирішення дидактичних завдань навчання іноземних мов.

Інтернет надає унікальну можливість для тих, хто вивчає іноземну мову: уможливорює користування автентичними текстами, спілкування з носіями мови. Але як цим скористатися на практичних заняттях з англійської мови, яких вже визначено кількість годин і розроблено навчальні плани й програми? Цю проблему частково вирішувало багато методистів (Л. Владимірова, В. Домрачев, А. Багдасян, М. Коптюг, І. Макаревич, Г. Мішина, Є. Полат та інші). Проте в умовах стрімкого розвитку інформаційних технологій та постійної зміни ресурсів інтернету виникає потреба в додатковому розгляді цього питання. У цій статті ми спробуємо надати практичні рекомендації щодо того, як можна використати текстові ресурси інтернет для формування пошуково-інформаційної компетентності під час читання текстів англійською мовою на заняттях з практики усного та писемного мовлення у ВНЗ.

Основна інформація в мережі інтернет подається різними мовами. Сучасні засоби зв'язку з партнерами, доступ до інформаційних ресурсів мережі інтернет передбачають досить вільне володіння не лише комп'ютерними технологіями, а й іноземними мовами.

Оскільки більшість інформації продукується на монітор текстово, то її сприйняття здійснюється переважно через читання, яке в мережі інтернет може виконувати такі функції:

1. *Пошукове читання* в інформаційному просторі, де існують тексти (у широкому розумінні), а його користувач – людина, яка прийшла за інформацією певної тематики чи певного виду. Такий пошук можна організовувати на заняттях з практики усного та писемного мовлення. Очевидно, що прямий вихід в інтернет на занятті практично не можливий, оскільки навряд чи можна знайти достатню кількість кабінетів англійської мови, обладнаних достатньою кількістю комп'ютерів з доступом в інтернет. Та й підготовка необхідних матеріалів займає багато часу. Отже, необхідно шукати інші шляхи. Викладач не повинен залишати поза увагою і той факт, що багато студентів мають домашні комп'ютери з доступом в інтернет. Крім того, матеріально-технічна база ВНЗ постійно зростає.

Можливості використання допоміжного матеріалу інформаційних ресурсів інтернету різні. Викладач завжди може знайти й використати відповідно підготовлені автентичні матеріали як для окремих студентів своєї групи, так і для всієї групи. Матеріали для занять з іноземної мови можна знайти для всіх категорій студентів. Викладач може, по-перше, використовувати спеціально підготовлені для цієї мети програми навчання в мережі, де передбачено матеріали для різних видів мовленнєвої діяльності, різних аспектів мови; запропоновано методика їх використання на занятті, та, по-друге, самостійно добирати окремі матеріали, які можна адаптувати до конкретних навчальних завдань певної групи студентів. Найкраще буде використовувати на занятті вже заздалегідь знайдені й підготовлені автентичні матеріали мережі інтернет, особливо такі, які не може запропонувати традиційний підручник.

Проте в умовах входження української освіти до Болонського процесу зростає роль самостійної пізнавальної діяльності студентів,

тому пріоритетним буде пошук необхідної інформації для виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань самими студентами в позааудиторний час. Викладач може запропонувати адреси сайтів. Якщо в групі всі студенти знають принципи роботи в мережі інтернет, завдання на пошук та відтворення повідомлення можна давати всім. В іншому випадку таке завдання доручається тим студентам, які є грамотними користувачами мережі. Після самостійного пошуку студенти можуть роздрукувати найцікавішу інформацію й поділитися нею з іншими членами групи. Вагомість інформації в мережі інтернет полягає саме в тому, що вона, по-перше, автентична, а по-друге, завжди оновлена. Наприклад, вивчаючи тему «Meals», можна зайти на будь-який сайт, де є рубрики дозвілля, і знайти меню різноманітних ресторанів для різних категорій людей (для дітей, дорослих, вегетаріанців тощо). Також можна дізнатися про манери поведінки за столом в різних країнах, рецепти приготування деяких страв, знайти рекламу кав'ярень, ресторанів, пабів тощо та додаткову літературу з цієї галузі знань.

Такий спосіб організації діяльності студентів, на наш погляд, є найприйнятнішим.

2. *Читання для дозвілля* (комп'ютерні ігри, інтернет-спілкування, гороскопи, новини, анекдоти тощо) також має місце у вивченні іноземної мови. Різноманітні проспекти, реклама, театральні програми, прогноз погоди, розклад руху літаків, поїздів, купівля-продаж нерухомості, влаштування на роботу, свята, подорожі дають можливість організувати навчальне читання. Здебільшого інформація досить коротка, лаконічна, конкретна й легка для розуміння.

3. *Літературне життя в інтернеті*. Існує багато випадків (особливо на заняттях з літератури), коли книги немає, а прочитати її необхідно. На допомогу приходить інтернет. Користувач може легко знайти потрібне джерело, працювати з текстом: копіювати, вирізати, роздруковувати, зберігати, підкреслювати, різнокольорово маркувати суттєву інформацію, робити закладки. На відміну від читання книги, де споживач змушений сприймати шрифт, запропонований йому типографією, в електронному просторі він може обрати зручний для нього розмір шрифту, не витрачаючи при цьому багато часу. Читання з екрана монітора – це дещо інше

читання, яке суттєво відмінне від читання книги. Текст може супроводжуватися звуком, відеозображеннями, перетворюватись у гіпертекст.

Крім реального читання в інтернеті, як і в реальному житті, можна знайти тексти для *навчального* читання. У мережі існують спеціально підготовлені програми навчання в режимі on-line або off-line, які пропонують тексти, електронні граматичні довідники, вправи, а також лексичні, країнознавчі довідники, словники, матеріали дистанційних курсів. Студенти можуть самостійно удосконалювати свої пошукові вміння та вміння читання іноземною мовою, відвідуючи курси, призначені для самоосвіти або навчання під керівництвом викладача (дистанційні курси) для різних категорій користувачів. У навчальному читанні пропонуються вправи на дотекстовому, текстовому та післятекстовому етапах. Зазвичай це такі вправи: співвіднесення малюнків з твердженнями; співвіднесення понять і малюнків; розташування малюнків у хронологічній послідовності; вибір правильної відповідь із декількох запропонованих; упорядкування речень; відповіді на запитання; знаходження в тексті відповідних речень тощо [3].

Детальніше розглянути навчальні програми, які пропонує мережа, можна за електронними адресами www.englishpage.com, www.english-to-go.com, www.englishclub.com, www.learnenglish.com та інші та визначити їх недоліки й переваги.

Отже, готуючись до заняття за допомогою ресурсів мережі інтернет, викладачі та студенти можуть добирати автентичні матеріали для читання з теми, що вивчається; в групах обговорювати, дискусію з тієї чи тієї проблемної інформації, одержаної з ресурсів мережі інтернет або з листів електронної пошти партнерів по проекту, а потім організувати дискусію всієї групи; використовувати матеріали електронних граматичних довідників, запропонованих вправ, а також лексичних, країнознавчих довідників, словників, матеріалів дистанційних курсів, які є у відкритому доступі для включення їх у заняття.

Особливо цікаво використовувати матеріали Інтернету в роботі над проектом. Викладач може підшукати в мережі різноманітну, навіть суперечливу інформацію, дібрати певний дайджест з теми, яка підлягає вивченню в даний час. Пропонуючи подібні матеріали студентам в малих групах, викладач може поставити завдання –

відшукати потрібну для обговорення інформацію, погодитися з нею або навпаки аргументовано її заперечити, для чого також необхідні факти, інформація. Можна скористатися послугами чата, телеконференцій, електронної пошти, щоб одержати думку носіїв мови, громадян країни, мова якої вивчається, з тієї чи тієї проблеми і обговорити на занятті різні погляди на одну й ту ж проблему.

Практично будь-який такий проект набуває зовсім іншої зацікавленості, якщо в процесі роботи над ним використовуються матеріали, запозичені з мережі інтернет [2].

Отже, використовуючи текстову інформацію мережі інтернет, можна, інтегруючи її у навчальний процес, ефективніше вирішувати цілу низку дидактичних завдань на занятті: формувати пошукові вміння студентів ставлячи перед ними конкретні пошукові завдання; формувати навички та вміння читання, безпосередньо використовуючи матеріали мережі з різним ступенем складності; удосконалювати вміння монологічного та діалогічного мовлення на основі проблемного обговорення матеріалів мережі інтернет; знайомитися з країнознавчими матеріалами, які містять інформацію про мовний етикет, особливості різних народів в умовах спілкування, особливості культури, традицій країни, мова якої вивчається; формувати стійку мотивацію іншомовної діяльності студентів на основі систематичного використання сучасних матеріалів, обговорювати не лише питання до текстів підручника, а й актуальні проблеми, які цікавлять всіх і кожного.

Одним із можливих наступних напрямів дослідження є методичний аналіз навчальних програм з іноземних мов, які пропонує всевітня мережа інтернет, та надати методичні рекомендації щодо використання їх на заняттях з практики усного та писемного мовлення у ВНЗ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кудін В. О. Засоби масової інформації та професійна освіта: філософсько-педагогічний аспект дослідження / В. О. Кудін. – Х. : НТУ «ХП», 2002. – 207 с.
2. Полат Е. С. Метод проектів на уроках іноземного мови / Е. С. Полат // Іностр. мови в школі. – 2000. – № 3. – С. 3–9.

3. Шевченко С. І. Формування комунікативної компетенції в читанні англійською мовою із застосуванням комп'ютерних технологій у вищих навчальних закладах : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / С. І. Шевченко. – К., 2004. – 344 с.

Стаття надійшла до редакції 02.11.2011

С. ХАРИЦКАЯ

ПОИСКОВЫЕ СИСТЕМЫ СЕТИ ИНТЕРНЕТ В ФОРМИРОВАНИИ ПОИСКОВО-ИНФОРМАЦИОННОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ В ПРОЦЕССЕ ЧТЕНИЯ НА ИНОСТРАННОМ ЯЗЫКЕ

В этой статье автор попробовала дать практические советы относительно возможностей использования текстов сети Интернет для развития навыков умений чтения на занятиях по практике английского языка в высших учебных заведениях для формирования поисково-информационной компетентности.

Ключевые слова: технические средства обучения, компьютер, компьютерные технологии, информационная культура, чтение, поисковое чтение, компьютерные упражнения, поисковые умения.

S. KHARYTSKA

SEARCHING SISTEMS OF INTERNET, THEIR USING FOR FORMING THE SEARCH-INFORMATIONAL COMPETENCE IN ENGLISH READING

In the article the author tries to give the practical advices of using the possibilities of Internet for developing skills of reading at the English lessons for forming the search-informational Competence.

Key words: hardware of teaching, computer, computer technologies, informational culture, computer exercises, reading, searching reading, searching abilities.

УДК 37.014

Ганна ЧЕСНОКОВА,
Марія СЕРГЕЄВА

БІЛІНГВАЛЬНА СИТУАЦІЯ В УКРАЇНІ АБО ЧОМУ УКРАЇНЦІ НЕ РОЗМОВЛЯЮТЬ АНГЛІЙСЬКОЮ

Статтю присвячено питанням впливу мовної політики на ставлення українців до вивчення іноземної (англійської) мови. Висунено гіпотезу про те, що люди, які мали негативний досвід освіти нерідною (російською або українською) мовою більш схильні відчувати таку ж саму реакцію на вивчення іноземної мови. Результати підтверджують існування взаємозв'язку між досвідом навчання нерідною мовою й вивченням іноземної мови.

Ключові слова: білінгвізм, навчання іноземній мові, мотивація, емпіричне дослідження.

Сьогодні Україна – незалежна держава, яка налагоджує ґрунтовні зв'язки із численними іноземними установами або навіть прагне членства в таких із них, як Рада Європи, Європейська